

ELEV LA LICEUL ISRAELIT TIMISOARA

(1941 -1948)

Din amintirile fostului elev **Dr. Ioan (Jancsi) Kraus** (Israel)

Învățământul elementar evreiesc era mixt din 1920, cu limba de predare română. Erau două edificii în cartiere deosebite, cu câte un etaj și o curte, situate lângă o sinagogă. Cea din Iosefin pe Str. Fröbl, director Leopold Fleischer și cea din Fabric pe Str.I.L.Caragiale, director Zoltán Székely. Fiecare clasă își avea învățătorul ei.

În timpul războiului (1940-1944) erau zile grele, de neuitat. Din fericire, planul de deportare a evreilor timișoreni nu s-a realizat. Relativ des ne întâmpinau grupuri de tineri, batjocorindu-ne "jidani imputiți", ne scui-pau, dar ne-au bătut rar, fiindcă reușeam să fugim. Clădirile au fost evacuate, dar învățământul a funcționat mai departe. Școala din Str.Caragiale s-a refugiat într-o cârciumă la podul Dacilor. Și liceul a fost deplasat într-o clădire lângă Pădurea Verde, iar pentru cursul inferior clasele au fost despărțite printr-un placaj de furnir în interiorul sinagogii din Fabric. Să ne reamintim că din anul 1942 imobilul liceului este CNR-izat (Centrul Național de Românizare), iar în imobil se instalează Chestura Poliției Timisoara, apoi Spitalul Militar. (Acest CNR în limbajul epocii de care vorbim însemna "rechiziționare").

Absolvenții scolilor primare, după patru clase, au dat examen de admitere la Liceul Izraelit. Unirea celor veniți din Iosefin și din Fabric era o formă de acceptare reciprocă, ce a durat cca. o lună și este de remarcat că nu erau agresivități.

După război, anul școlar 1946/47 a fost inaugurat în clădirea "originară". Îmi permit să descriu edificiul liceelor. Cel cu fațada spre Bld.Eminescu (fost Carmen Sylva), are un corp central cu un hol. Din hol se intra în sala de gimnastică folosită și ca sală de festivități. Tot din hol, aripa din stânga adăpostea liceul de fete, iar aripa din dreapta liceul de baieti, fiecare cu câte o curte separată. La etaj era cancelaria, laboratoarele de fizică și chimie, precum și o sală de desen. Clădirea cu fațada spre Bld.C.D.Loga adăpostea Școala Superioară de Comerț, internatul și infirmeria. Din 1947, în locul internatului a funcționat aici școala ORT pentru meserii și profesioniști.

În fond funcționau trei școli : Scoala Superioara Izraelita de Comert, director Isidor Marton, Liceul Confesional Izraelit de băieți, director Dr.Iosif Marcus și Liceul Confesional Izraelit de fete, directoare Dr.Sidonia Herz.

In toamna anului 1945 am devenit licean. Am primit o matricolă (22 L.I.), un pătrat de catifea violetă, brodată cu fir de aur, pe care o purtam cu mândrie pe brațul stâng și o caschetă kaki cu cozoroc rotunjit. Uniforme nu aveam.

În primele zile, am primit un orar, iar la ora de dirigenție a venit d-l prof. Pollak care ne-a vorbit despre pace, libertate, respect reciproc si democratie, și ne-a propus să alegem un Comitet de Clasa (care a fost reales ulterior de două ori reale, nu mai știu din ce cauză) și a numit doi "monitori", pe Nehemia Krasnoschenski si pe Oscar Dreichlinger, fiindca ambii erau corpolenți. Dupa informatii de la elevii din clasele mai mari, s-a înțeles că este o greseala, caci d-l. prof. Pollak e de la "comerț". Cei doi monitori s-au dus la dl director dr. Marcus să-l roage sa numească alt diriginte (cauza acestei neînțelegeri a ramas o enigma).

La următoarea ora de dirigenție s-a produs o hărmălaie de nedescris, fiecare și-a dat cu părerea sau a venit cu câte un sfat (toți erau *eißesgeber*, dădeau sfaturi). Deodată a apărut un bărbat impozant, cu o barbă frumos îngrijită, a trecut repede printre bănci și a împărțit fiecaruia câte o palmă zdravănă. Într-o clipă s-a făcut liniște. Asta a fost apariția domnului prof. dr. Ernest Neumann. Fără nicio discuție a fost acceptat și chiar îndrăgit ca diriginte. Mă întreb și azi, oare ne-a hipnotizat?!

Feri Reich, Gyuri Szekely, Ossi (Abraham) Klein, Pali Berger, Shay Helmi, Jancsi Kraus; Victor Sinreich ș.a. (Identificați de Feri Reich în 2009 http://www.bjt2006.org/prof_EN2.html)

Aveam în clasă o gazetă de perete, care deseori era mâzgălită și din care s-a întâmplat să se rupă articolele. Astfel Comitetul de Clasă a hotărât să editeze un săptămânal cu numele de GAZETA GRUPULUI SPORTIV. Motivul a fost apariția reportajelor de meciuri de fotbal la Campionatul Desculților. Pentru această inițiativă am și fost felicitați de cotidianul "Luptătorul Bănățean". (E de notat că unii jucători din Campionatul Desculț au devenit mai târziu profesioniști, de exemplu, Moise Apter, numit Sica, ajuns jucător la CFR Timișoara).

Cel mai serios sprijin al ziarului a fost dirigintele nostru, profesor de religie și de istoria evreilor, un al doilea părinte, bun prieten și un exemplu viu pentru noi. În fond și el ziarist, sub pseudonimul de Năuneanu la "Lupta Patriotică". La fiecare oră de dirigenție, o bună parte a timpului era dedicată cu sfințenie corecturii articolelor care urmau să apară în publicația noastră. Primul reportaj de la ora de dirigenție a fost articolul lui Francisc Reich.

Problema poate principală era subvenția, respectiv tirajul. Prin dactilografie am obținut cca. 25 de exemplare. Apoi a fost șapirografiat la fabrica "Kandia", unde tatăl lui Otto Czibener era director adjunct, cu un tiraj de 70 de exemplare. Uneori a și fost tipărit la "Temesvarer Zeitung" unde lucra tatăl lui Feri Reich și așa am ajuns la un tiraj de 200.

În jurul acestui ziar, clasa noastră a depus o activitate considerabilă timp de trei ani (1946-48). Cel care s-a ocupat cu legăturile în afara școlii, în calitate de "director" a fost Ivan Iczkovits, pentru problemele din școală, "redactor" a fost Ioan Kraus, iar mai bine de o duzină de

colegi erau colaboratori ai ziarului ca "jurnaliști". Acești gazetari, printre care și mulți plagiatori, au avut fiecare "rubrica" lor. De ex. Andrei Weisz, sub pseudonimul de Kémikus a publicat rețete pentru laboratorul de chimie, de exemplu cerneluri simpatice diferite, Ioan Kraus a scris istoria cinematografeiei, Iosif Horváth a făcut portrete de sportivi, ultimul portret a fost cel al boxerului "Ion Chiriac" etc. Au apărut și articole originale scrise de Paul Berger (sub pseudonimul Pavel Pastorul), Feri Schneider, Gheorghe Szekely, Moise (Mascu) Gross, Iesaiahu Hemli și Ladislau Grün (zis Pimpi).

Și profesorii au scris articole. Uneori erau conflicte redacționale, căci dl prof. Ernest Kaufteil (Kufi) a scris articolul festiv de Hanuca și din păcate corectura d-lui prof. Neumann nu era pe placul autorului care a calificat această intervenție de cenzură, iar eu eram în acest conflict între ciocan și nicovală.

Ziarul s-a extins și și-a achimbat numele in SOLIDARITATEA. Au aparut și rubrici noi : "Clasa paralelă" redactată de Lidia Landau, iar in anul 1947/48 rubricile: "Oglinda cursului inferior" și "Oglinda cursului superior", atât la fete cât și la băieți, cu redactorii respectivi, care aveau si ei ceva de spus. Ziarul a tot crescut, ultimul număr avea opt pagini.

Un eveniment deosebit (explicția era spusă in șoaptă: "ca Neumann să devină rabin trebuie să se însoare!") a fost când dl prof. Neumann a prezentat clasei viitoarea lui sotie, domnisoara Edith Fuchs, iar noi, "golănașii", ne-am dat cu părerea. În această noua situație, dirigintele nostru iubit a fost înlocuit cu dl prof. Hermann Schwarz, motiv pentru care clasa a declarat imediat grevă. Mai mult de o săptămână pe tablă era scris " Vrem pe prof.dr. Neumann", iar noi am fugit zilnic, pe rând, prin fereastră, direct la arena CAMT, unde ne-am distrat până la prânz. După grevă, Ivan Iczkovits a scris vestitul articol " Ni s-a facut dreptate!", iar dl prof. Neumann a revenit ca diriginte.

Am facut și politică. După abdicarea regelui Mihai, Simion Sorger (Mocanu) a scris că nu e voie să uităm că semnarea armistiului ne-a adus pacea, pentru care Stalin îi acordase ordinul Pobeda (Victoria) clasa I. La cererea d-lui prof. Fellner am șapirografiat "un îndreptar al mișcării muncitorești din România" ca sa ne foloseasca la micul bacalaureat, care nu a mai avut loc.

In 1948 reforma invatamantului ne-a împrăștiat în noile școli medii tehnice, numai unul dintre noi a mai urmat liceul teoretic. Liceul a fost naționalizat, a devenit Scoala de Sport, apoi Liceu de Arte Plastice si acum se planifică demolarea, pentru a face posibilă noua sistematizare a circulației rutiere.